

תרגול 10 – 88-112 אלגברה לינארית 1

סמסטר א' תשע"ו

דצמבר 2015

1 וקטורי קואורדינטות

הגדרה 1.1. יהי V מרחב וקטורי, יהי $B = \{v_1, \dots, v_n\}$ בסיס סדור של V (כלומר, אכפת לנו מהסדר שלו), ויהי $v \in V$. אזי קיימת דרך אחת ויחידה לכתוב

$$v = \alpha_1 v_1 + \dots + \alpha_n v_n$$

עבור $\alpha_1, \dots, \alpha_n \in \mathbb{F}$. נגדיר את **וקטור הקואורדינטות** של v ביחס ל- B להיות

$$[v]_B = \begin{pmatrix} \alpha_1 \\ \vdots \\ \alpha_n \end{pmatrix}$$

דוגמה 1.2. יהי $v = 3 + 5x - x^2 \in \mathbb{R}_2[x]$ ויהי $B = \{1, x, x^2\}$ הבסיס הסטנדרטי של $\mathbb{R}_2[x]$. וקטור הקואורדינטות שלו הוא

$$[v]_B = \begin{pmatrix} 3 \\ 5 \\ -1 \end{pmatrix}$$

דוגמה 1.3. תהי $A = \begin{pmatrix} 2 & 3 \\ 5 & -1 \end{pmatrix} \in \mathbb{R}^{2 \times 2}$, ויהי $B = \left\{ \begin{pmatrix} 1 & 0 \\ 0 & 0 \end{pmatrix}, \begin{pmatrix} 0 & 1 \\ 0 & 0 \end{pmatrix}, \begin{pmatrix} 0 & 0 \\ 1 & 0 \end{pmatrix}, \begin{pmatrix} 0 & 0 \\ 0 & 1 \end{pmatrix} \right\}$ הבסיס הסטנדרטי של $\mathbb{R}^{2 \times 2}$. אזי

$$[A]_B = \begin{pmatrix} 2 \\ 3 \\ 5 \\ -1 \end{pmatrix}$$

אם ניקח את הבסיס $B' = \left\{ \begin{pmatrix} 1 & 0 \\ 0 & 0 \end{pmatrix}, \begin{pmatrix} 0 & 0 \\ 1 & 0 \end{pmatrix}, \begin{pmatrix} 0 & 0 \\ 0 & 1 \end{pmatrix}, \begin{pmatrix} 0 & 1 \\ 0 & 0 \end{pmatrix} \right\}$ וקטור הקואורדינטות יהפוך להיות

$$[A]_{B'} = \begin{pmatrix} 2 \\ 5 \\ -1 \\ 3 \end{pmatrix}$$

תרגיל 1.4. יהי $V = \mathbb{R}^2$ עם הבסיס $B = \left\{ \begin{pmatrix} 1 \\ 3 \end{pmatrix}, \begin{pmatrix} 2 \\ 4 \end{pmatrix} \right\}$. יהי $v = \begin{pmatrix} x \\ y \end{pmatrix} \in V$. חשבו את $[v]_B$.

פתרון. נסמן $[v]_B = \begin{pmatrix} \alpha \\ \beta \end{pmatrix}$. לכן מתקיים

$$\alpha \begin{pmatrix} 1 \\ 3 \end{pmatrix} + \beta \begin{pmatrix} 2 \\ 4 \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} x \\ y \end{pmatrix}$$

מכאן נקבל מערכת משוואות

$$\left(\begin{array}{cc|c} 1 & 2 & x \\ 3 & 4 & y \end{array} \right) \xrightarrow{R_2 - 3R_1 \rightarrow R_2} \left(\begin{array}{cc|c} 1 & 2 & x \\ 0 & -2 & y - 3x \end{array} \right) \xrightarrow{R_1 + R_2 \rightarrow R_1} \left(\begin{array}{cc|c} 1 & 0 & y - 2x \\ 0 & -2 & y - 3x \end{array} \right) \xrightarrow{-\frac{1}{2}R_2 \rightarrow R_2} \left(\begin{array}{cc|c} 1 & 0 & y - 2x \\ 0 & 1 & \frac{3x - y}{2} \end{array} \right)$$

לכן

$$[v]_B = \begin{pmatrix} y - 2x \\ \frac{3x - y}{2} \end{pmatrix}$$

הערה 1.5. $[v]_B = 0$ אם ורק אם $v = 0$.

משפט 1.6. יהי B בסיס סדור של V , יהיו $\alpha_1, \dots, \alpha_k \in \mathbb{F}$ ויהיו $v_1, \dots, v_k \in V$. אזי כי

$$\left[\sum_{i=1}^k \alpha_i v_i \right]_B = \sum_{i=1}^k \alpha_i [v_i]_B$$

תרגיל 1.7. הוכיחו:

1. $v_1, \dots, v_k$ בת"ל אם ורק אם $[v_1]_B, \dots, [v_k]_B$ בת"ל.

2. $w \in \text{Span}\{v_1, \dots, v_k\}$ אם ורק אם $[w]_B \in \text{Span}\{[v_1]_B, \dots, [v_k]_B\}$.

הוכחה.

1. $\Leftarrow$ נניח ש- $v_1, \dots, v_k$ בת"ל. צ"ל ש- $[v_1]_B, \dots, [v_k]_B$ בת"ל. יהי צירוף לינארי מתאפס

$$\sum_{i=1}^k \alpha_i [v_i]_B = 0 \Rightarrow \left[\sum_{i=1}^k \alpha_i v_i \right]_B = 0 \Rightarrow \sum_{i=1}^k \alpha_i v_i = 0$$

לפי הנתון, $\alpha_1 = \dots = \alpha_k = 0$. לכן $[v_1]_B, \dots, [v_k]_B$ בת"ל.

$\Rightarrow$ נניח ש- $[v_1]_B, \dots, [v_k]_B$ בת"ל. צ"ל ש- $v_1, \dots, v_k$ בת"ל. יהי צירוף לינארי מתאפס

$$\sum_{i=1}^k \alpha_i v_i = 0 \Rightarrow \left[\sum_{i=1}^k \alpha_i v_i \right]_B = 0 \Rightarrow \sum_{i=1}^k \alpha_i [v_i]_B = 0$$

לפי הנתון, $\alpha_1 = \dots = \alpha_k = 0$. לכן $v_1, \dots, v_k$ בת"ל.

2. $\Leftarrow$ נניח ש- $w \in \text{Span}\{v_1, \dots, v_k\}$. לכן קיימים $\alpha_1, \dots, \alpha_k \in \mathbb{F}$ שעבורם

$$w = \sum_{i=1}^k \alpha_i v_i \Rightarrow [w]_B = \left[\sum_{i=1}^k \alpha_i v_i \right]_B = \sum_{i=1}^k \alpha_i [v_i]_B$$

כלומר $[w]_B \in \text{Span}\{[v_1]_B, \dots, [v_k]_B\}$. $\Rightarrow$ נניח ש- $[w]_B \in \text{Span}\{[v_1]_B, \dots, [v_k]_B\}$. לכן קיימים $\alpha_1, \dots, \alpha_k \in \mathbb{F}$ שעבורם

$$[w]_B = \sum_{i=1}^k \alpha_i [v_i]_B = \left[\sum_{i=1}^k \alpha_i v_i \right]_B \Rightarrow w = \sum_{i=1}^k \alpha_i v_i$$

כלומר $w \in \text{Span}\{v_1, \dots, v_k\}$.

□

2 מטריצות מעבר בין בסיסים

2.1 הגדרה. יהי V מרחב וקטורי ממימד n , ויהיו B ו- C בסיסים (סדורים) של V . **מטריצת המעבר מ- B ל- C** היא המטריצה היחידה $[I]_C^B \in \mathbb{F}^{n \times n}$ המקיימת

$$\forall v \in V : [I]_C^B [v]_B = [v]_C$$

אם $B = \{v_1, \dots, v_n\}$ אזי

$$[I]_C^B = \begin{pmatrix} | & & | \\ [v_1]_C & \cdots & [v_n]_C \\ | & & | \end{pmatrix}$$

2.2 דוגמה. יהי $B = \left\{ \begin{pmatrix} 1 \\ 3 \end{pmatrix}, \begin{pmatrix} 2 \\ 4 \end{pmatrix} \right\}$ בסיס של $\mathbb{R}^2$, ויהי S הבסיס הסטנדרטי. נחשב את $[I]_S^B$:

$$[I]_S^B = \left(\left[\begin{pmatrix} 1 \\ 3 \end{pmatrix} \right]_S \quad \left[\begin{pmatrix} 2 \\ 4 \end{pmatrix} \right]_S \right) = \begin{pmatrix} 1 & 2 \\ 3 & 4 \end{pmatrix}$$

במילים: מטריצת מעבר ביחס לבסיס סטנדרטי = לשים את הווקטורים בעמודות.

2.3 משפט. לכל בסיסים B, C ו- D , מתקיים

$$[I]_D^C [I]_C^B = [I]_D^B$$

2.4 מסקנה. לכל בסיסים B ו- C ,

$$[I]_B^C \cdot [I]_C^B = I$$

באופן שקול, תמיד הפיכה, ומתקיים

$$\left([I]_C^B \right)^{-1} = [I]_B^C$$

אלגוריתם 2.5 (אלגוריתם לחישוב מטריצה מייצגת). יהיו B ו- C בסיסים של V . נניח שרוצים לחשב את $[I]_C^B$. יהי S הבסיס הסטנדרטי של V .

1. מחשבים את $[I]_S^B$ - שזה אומר לשים את וקטורי B בעמודות.

2. מחשבים את $[I]_S^C$.

3. מחשבים את $[I]_C^S = ([I]_S^C)^{-1}$.

4. כופלים $[I]_C^B = [I]_C^S [I]_S^B$.

תרגיל 2.6. נתונים הבסיסים הבאים של $\mathbb{R}_2[x]$:

$$B_1 = \{1 - x, 2 - x, 1 - 3x - x^2\}$$

$$B_2 = \{1 + x^2, x + x^2, x^2\}$$

חשבו את $[I]_{B_1}^{B_2}$.

פתרון. הבסיס הסטנדרטי הוא $S = \{1, x, x^2\}$. נחשב את מטריצות המעבר בין הבסיסים:

$$[I]_S^{B_1} = \begin{pmatrix} 1 & 2 & 1 \\ -1 & -1 & -3 \\ 0 & 0 & -1 \end{pmatrix}, [I]_S^{B_2} = \begin{pmatrix} 1 & 0 & 0 \\ 0 & 1 & 0 \\ 1 & 1 & 1 \end{pmatrix}$$

כדי לחשב את $[I]_{B_1}^S$, נהפוך את $[I]_S^{B_1}$:

$$\begin{pmatrix} 1 & 2 & 1 & | & 1 & 0 & 0 \\ -1 & -1 & -3 & | & 0 & 1 & 0 \\ 0 & 0 & -1 & | & 0 & 0 & 1 \end{pmatrix} \xrightarrow[\begin{matrix} R_2+R_1 \rightarrow R_2 \\ -R_3 \rightarrow R_3 \end{matrix}]{R_2+R_1 \rightarrow R_2} \begin{pmatrix} 1 & 2 & 1 & | & 1 & 0 & 0 \\ 0 & 1 & -2 & | & 1 & 1 & 0 \\ 0 & 0 & 1 & | & 0 & 0 & -1 \end{pmatrix} \xrightarrow[\begin{matrix} R_1-R_3 \rightarrow R_1 \\ R_2+2R_3 \rightarrow R_2 \end{matrix}]{R_1-R_3 \rightarrow R_1} \begin{pmatrix} 1 & 2 & 0 & | & 1 & 0 & 1 \\ 0 & 1 & 0 & | & 1 & 1 & -2 \\ 0 & 0 & 1 & | & 0 & 0 & -1 \end{pmatrix}$$

$$\xrightarrow{R_1-2R_2 \rightarrow R_1} \begin{pmatrix} 1 & 0 & 0 & | & -1 & -2 & 5 \\ 0 & 1 & 0 & | & 1 & 1 & -2 \\ 0 & 0 & 1 & | & 0 & 0 & -1 \end{pmatrix}$$

לכן

$$[I]_{B_1}^S = ([I]_S^{B_1})^{-1} = \begin{pmatrix} -1 & -2 & 5 \\ 1 & 1 & -2 \\ 0 & 0 & -1 \end{pmatrix}$$

בסך הכל,

$$[I]_{B_1}^{B_2} = [I]_{B_1}^S [I]_S^{B_2} = \begin{pmatrix} -1 & -2 & 5 \\ 1 & 1 & -2 \\ 0 & 0 & -1 \end{pmatrix} \begin{pmatrix} 1 & 0 & 0 \\ 0 & 1 & 0 \\ 1 & 1 & 1 \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} 4 & 3 & 5 \\ -1 & -1 & -2 \\ -1 & -1 & -1 \end{pmatrix}$$

תרגיל 2.7. יהי V מרחב וקטורי מעל שדה $\mathbb{F}$ ממימד n , יהי B בסיס של V , ותהי $A \in \mathbb{F}^{n \times n}$ מטריצה הפיכה. הוכיחו שקיים בסיס יחיד B' של V שעבורו $A = [I]_{B'}^B$.

הוכחה. נתחיל מלהוכיח יחידות: נניח שמצאנו בסיס $B' = \{w_1, \dots, w_n\}$ כזה. נסמן $B = \{v_1, \dots, v_n\}$. לפי הנתון, $[I]_B^{B'} = A$, ולכן לכל $i = 1, \dots, n$

$$[w_i]_B = C_i(A) = \begin{pmatrix} a_{1i} \\ \vdots \\ a_{ni} \end{pmatrix} \Rightarrow w_i = \sum_{j=1}^n a_{ji} v_j$$

כלומר, הראינו שכל בסיס B' המקיים את הדרוש חייב להיות אותו דבר. זה מוכיח יחידות. כדי להוכיח קיום, צריך למצוא בסיס B' שעבורו $[I]_B^{B'} = A$. אבל כבר יש לנו מועמד - נגדיר

$$B' = \{w_1, \dots, w_n\}$$

עבור

$$w_i = \sum_{j=1}^n a_{ji} v_j$$

אם נדע ש- B' באמת בסיס, אז נקבל כי

$$[w_i]_B = \begin{pmatrix} a_{1i} \\ \vdots \\ a_{ni} \end{pmatrix} = C_i(A) \Rightarrow [I]_B^{B'} = A$$

נוכיח ש- B' בסיס. ראשית, נוכיח ש- B' בת"ל: יהי צירוף לינארי מתאפס

$$\sum_{i=1}^n \alpha_i w_i = 0$$

נעבור לווקטור הקואורדינטות:

$$\sum_{i=1}^n \alpha_i C_i(A) = \sum_{i=1}^n \alpha_i [w_i]_B = \left[\sum_{i=1}^n \alpha_i w_i \right]_B = 0$$

אבל הוכחתם בהרצאה (או תוכיחו) שהעמודות של מטריצה הפיכה הן בת"ל. לכן, $\alpha_1 = \dots = \alpha_n = 0$.

הוכחנו ש- B' בת"ל, וכמו כן מתקיים $|B'| = n$. לכן, לפי משפט השלישי חינם, B' בסיס של V . $\square$